

POLGÁRI JOG

Főszerkesztő :

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztik :

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

Néhány általános észrevétel a kartell-törvény tervezetéhez.

Irta: *Dr. Meszlény Artur.*

I. Miként már a Pester Lloyd f. é. július hó 10-iki reggeli lapjában „Der Kartellgesetzentwurf“ cím alatt megjelent cikkemben is volt szerencsém jelezni, általánosságban csak örömmel és elégtétellel üdvözölhetem a Tervezet (az alábbiakban rövidítve: „T.“) alapelgondolását és kiindulópontjait, amelyek lényegükben fedik az általam az elméletben már évtizedek óta képviselt alapelveket. Legutóbb ezeket a Mezőgazdasági Közlöny 1928. évi I. évfolyamának 1—2. számaiban „Kartellproblémák“ cím alatt megjelent cikkemben formuláztam, alaptételként abból indulva ki, hogy „biztosítókra van szükségünk abban a tekintetben, hogy a kartellek, mint minden egyéb gazdasági tényező, a kezükben lévő kétségtelenül nagy gazdasági hatalommal vissza ne éljenek és monopolisztikus helyzetük kihasználásában mértéket tartsanak...“ s hogy „abban, vajjon ezt megteszik-e, az államnak felügyelő és ellenőrző tevékenysége alig mellőzhető“, végül, hogy „a netán mégis előforduló visszaélés ellen pedig az államnak a megfelelő jogorvoslat lehetőségét meg kell adnia“. Itt állítottam fel továbbá mint a szabályozás kívánatos irányát 1. a bejelentési kényszert mint a kartellmegállapodás érvényességének feltételét, 2. független véleményező szerv létesítését, a kartell jogosultsága és működésének igazoltsága elbírálására, 3. az államkormány jó szolgálatainak a jogosult kartell javára latbavetését más egyesülésekkel való tárgyalások során és viták elintézésénél, 4. a jogosult kartell állami támogatását az ellene gyilkos versenyt támasztó outsiderrel szemben és viszont. Itt hangsúlyoztam a különbséget kartellközjog és kartellmagánjog között és javasoltam, hogy az állam közjogi garanciákkal csak az előbbit vegye körül, külön szerveket és intézményeket csak az előbire vonatkozólag léptessen életbe, míg a kartellmagánjogot

hagyja meg a rendes bíróságok kezében s erőszben szorítkozzék arra, hogy a fennálló magánjogi rendelkezéseket egészítse ki megfelelő szabályokkal, abban az irányban, hogy a bíróságnak módja legyen megvédeni az egyéni szabadságot netán érvényesülő illetéktelen befolyásolással szemben.

Örömmel és elégtétellel állapíthatom meg, hogy a T. mindezeket az elveket magáévá teszi és míg egyfelől igyekszik a gazdasági élet szabad mozgását a lehetőség végső határáig respektálni, addig másfelől gondoskodik arról, hogy a kartelek léte és működése felől a kormányhatalom megszerezhesse a szükséges tájékozódást és netán mutakozó visszaélésekkel szemben legyen módja bár kíméletes, de kellő nyomatékkel bíró fellépésre. Kellő gondot fordít a T. arra is, hogy a kereskedelmi és ipari élet autonómiája csorbát ne szenvedjen, s igen helyesen bízza a kartelvi visszaélések megbélyegzését és felfedését a Kartelügyi Országos Bizottságra s helyezi ezzel a gazdasági életnek a kartelvi visszaélések elleni oltalmát a tisztességesen gondolkozó közvélemény védelme alá. Bölcs önmérsékléssel óvakodik a T. attól, hogy a végrehajtó hatalomra oly jogosítványokat ruházzon, amelyek közjogi fogalmainkkal és megszokott gondolkodásmódunkkal összeegyeztethetők nem lennének. A T. erőszben messze mögötte marad már annak is, amit az 1923 november 2-iki német Kartellverordnung a kormányhatalomra bízott s pláne tartózkodik oly messzemenő felhatalmazások adásától, aminővel a birodalmi elnöknek 1930 július 26-ikán kelt rendelete „zur Behebung finanzieller, wirtschaftlicher und sozialer Notstände“, Reichsgesetzblatt 1930. évi 31. szám, V. fejezetében („Verhütung unwirtschaftlicher Preisbindungen“) a birodalmi kormányt felruhazza.¹

II. A *kartel fogalmát* a T. szorosán véve nem határozza meg, mert az 1. §. 1. bek.-ben foglalt körülírás nyilván nem akar definíció lenni, s végeredményben a kartellbíróság belátására van bízva annak eldöntése, vajjon valamely megállapodás kartelnek tekintendő-e (8. §. 2. bek.). Ez a rendezés a kartelügylet és kartelviszony utólagos elbírálása szempontjából kielégítő lehet, azonban a jogviszonyok biztousága szempontjából, azzal a súlyos hátránnyal jár, hogy a szerződő felek maguk a szerződés létesítésekor nem dönthetik el, vajjon szerződésük érvényességének kelléke-e az írásbeliség és a bejelentés. Ez maga után vonhatja egyfelől azt, hogy sok olyan megállapodást is be fognak jelenteni, amely nem is kartell, csak azért, hogy az érvénytelenség veszélyét magukról elhárítsák, másfelől pedig, hogy bujkálásra és titkolódzásra csábít egyes szerződő feleket csak azért, mert azt hiszik vagy

¹ L. erre nézve közleményünket jelen számunk „Jogalkotás”-rovatában

attól félnek, hogy szerződésüket írásba kellett volna foglalni és be kellett volna jelenteni. Az első következmény a lajstromozó hatóság fölösleges túlterhelését eredményezheti, a második pedig zsarolás és erőszakoskodás eszközévé válhatik a gazdaságilag gyengébb szerződő féllel szemben, tehát éppen azt vonhatja maga után, ami ellen a T. küzd.

A meghatározás hiányát nem enyhíti, sőt fokozza a T. 1. §. 1. bek.-ben zárjelben foglalt példálódzó felsorolás, amelyben a legheterogénebb alakulatok foglaltatnak minden megkülönböztetés nélkül. Így a „trust“ nem idevaló, mert az nem „vállalkozók megállapodása“, hanem önálló vállalat monopolisztikus céllal (l. *Baumgarten—Mészlény*, *Kartelek*, *trustok*, Bpest, 1906., 48. s. k. 11.), s így a trustöt nem lehet írásba foglalni és bemutatni. A szindikátus és koncern gyakran egyáltalán nem kartel, s a forgalom súlyos molesztálása származnék abból, ha minden szindikátust és koncertet be kellene mutatni a lajstromozó hatóságnál. A legtöbb esetben a bemutatás el is maradna, ami csak könnyű fegyvert adna a megállapodást megszegni akaró társ kezébe, ha a konjunktúra véletlenül úgy fordul, hogy abból kiugornia ránézve előnyt jelent. A szindikátus pl. részvénytársaságok alapításánál, a részvény árfolyamának az első nehéz időkben biztosítása és a közbizalom felkeltése szempontjából rendkívül fontos alakulat, amelyet éppen a mai nehéz időkben, amikor a vállalkozási kedv felélesztésére törekszünk, nem szabad diskreditálni. Igen gyakran a koncernnek sincs semmi köze a kartelhez, mert az sokszor egészen ártalmatlan érdekközösség, amelyet csak az a külsőleges körülmény tart össze, hogy több vállalatot ugyanaz a pénzügyi intézet finanszíroz és ebből folyólag a hitel nyújtása és igénybevétele stb. tekintetében valamennyivel szemben egységes elvek szerint jár el. Egy-egy magában a fuzió sem jelent még kartelt s ma, amikor jogszabályok egész sora igyekszik vállalatok fuzionálását és ezzel a termelés racionalizálását előmozdítani,² nem volna helyes minden fuziót az elé a probléma elé állítani, vajjon a T. hatálya alá esik-e.

Az előadottakból következik, hogy helyesebb lenne egyfelől megadni a kartel fogalom meghatározását s ezzel a T. rendelkezéseinek keretét, másfelől pedig mellőzni az exemplifikációt s legfeljebb — pro superfluo — annak kiemelésére szoritkozni, hogy a T. alkalmazása szempontjából a megállapodás elnevezése közömbös.

Noha minden definíciónak megvannak a maga nehézségei és veszedelmei, mégis a T. céljaira teljesen alkalmasnak

² V. ö. legutóbb is: 1700/1930. P. M. sz. rend. a részvénytársaságok és szövetkezetek egyesülése illetékmentességének időbeli hatályáról (Budapesti Közlöny 1930. évi 175. sz.).

találom az 1. §. 1. bek. szövegezését, ha a példalódzás elmarad, hozzávéve az „árszabás“ mellé még az „egyéb ügyleti feltételek meghatározását“ is (lásd kondíciókartel!), mert a *verbum regens* tényleg a szabad verseny korlátozása. S ki kelene egészíteni a T. hatálya alá eső megállapodások körét azzal, amire — nyilván megfelelő tapasztalatok alapján — a német 1930. évi Reichsnotverordnung V. fejr. 1. §. 3. bek. jutott reá, hogy t. i. kartelnek kell tekinteni az oly szerződést is, amellyel ugyanazon termelési fokon álló több önálló vállalat egyenkint kötelezi le magát harmadik személyekkel szemben a T 1. §. 1. bek.-ben említett tárgyak tekintetében. A Reichsnotverordnung id. rendelkezése ugyan csak az árszabást és ártartást említi, de helyesen mutatott rá *Tschierschky* a Frankfurter Zeitungban arra, hogy e korlátozásnak nincs meg a belső jogosultsága. Ezzel tehát a kartel fogalmi köre bővül, mert kartel lehet oly megállapodás is, amellyel nem vállalatok egymás között szabályozzák a forgalmat, hanem azonos termelési fokon álló több vállalat (gyárosok, nagykereskedők, detailisták stb.) egyfelől, harmadik személy pedig másfelől. Csak így érhetni el, hogy az állami ingerencia érvényesüljön akkor is, ha a be nem vallott vagy talán kifejezetten tényleg nem is létező kartelmegállapodás a maga hatásaiban mégis nyilvánvaló, abban t. i., hogy tényleg a szabad verseny korlátozásával vagy kapcsolásával, a termelőfolyamat következő fokán álló személyekkel kötött szerződések útján, működik a kartel.

Helyesnek találom, hogy a fogalom *vállalkozók* megállapodásaira maradjon szorítva. Nem osztom az e részben felhozott aggályokat.³

III. A kartelügyi *szervek és intézmények* körében a T. egyes kérdéseket még nyitva hagy. A magam részéről lajstromozó hatóságként (amelyhez a kartelmegállapodásokat be kell mutatni) a szabadalmi bíróságot kevésbé tartom alkalmasnak s helyesebbnek tartanám, ha a bemutatás a *budapesti kir. törvényszék céghivatalához* történnék. Ott van meg a legalkalmasabb berendezés és személyzet ehhez a nyilván tartáshoz, s a T. 3. §-ában foglalt, valamint az annak értelmében kiadandó rendeletben foglalt szabályok szigorú és szakszerű betartásának minden biztosítéka is. A *Kartelügyi Országos Bizottság* szervezetét általában helyesen elgondolt-nak látom; egyes részletkérdéseket alább még érintek.

Aggályaim vannak azonban a T.-ben a *kir. kincstári jogügyigazgatóságra* bízott hatáskör tekintetében. Aggályaim elsősorban közjogi természetűek s azokra helyütt nem óhajtok kitérni.

A magam részéről azt a megoldást ajánlanám, hogy a

³ *Jánosi—Engel Róbert*, „Pester Lloyd“ 1930 július 24.-i szám.

budapesti kir. főügyészség kebelében szerveztessék a *kartel-ügyészség* s a megüresedő főügyész-helyettesi állások betöltésénél figyelem fordítottassék arra, hogy *egy* főügyész-helyettes olyan férfiú legyen, aki gyakorlati vagy elméleti téren tanujelét adta a kartelügyészi tisztt betöltésére való alkalmasságának.

Ez a megoldás persze feltételezi a T. 8. §-ában a budapesti kir. ítélőtáblának a kartelbírószági hatáskörrel való felruházását (l. alább), de egyébként teljesen és szervesen beilleszkedik a Pp. ama rendszerébe, amely a közérdekű perekben, a közérdek hivatott képviselőjéül a kir. ügyészséget tekint. Ha a kir. ügyésznek ily funkciót lehetett adni házassági, törvénytelenítési stb. perekben, akkor azt bizvást elláthatja kartelügyekben is, ahol a közérdek sokkal kevésbbé intim és az egyéni étellel sokkal kevésbbé összefüggő viszonyok felderítését és feltárását kívánja meg.

Miként fent már röviden volt szerencsém érinteni, a *kartelbírószági hatáskör* tekintetében a T. 8. §-ában foglalt megoldást tartom helyesnek és sem a budapesti kir. törvényszéken karteltanács szervezését, sem vegyes bírósági megoldást nem tartanék célszerűnek. Az elsőt azért nem, mert a kartellügyek megnyugtató elintézése megkívánja a kir. ítélőtábla nagyobb és tágabb látókörét, a mindennapos életküzdellemmel szemben elfoglalt magasabb piedesztált, s mert a rendkívül nagy érdekek amaz összeütközésében, amelyet egyegy kartelper jelenteni fog, igazi megnyugvást csak a táblai ítélet kelthet. De meg a törvényszék elsőfokú ítélete ellen csak a Pp. fellebviteli rendszerének teljes félretételével lehetne az ügyet közvetlenül a kir. Kúriához felvinni⁴ és ott nem felülvizsgálatot, hanem fellebbezési eljárást tartatni (T. 8. §. 4. bek., 9. §. 4. bek.), három fórum pedig fölösleges módon elhúzná a végleges döntést és hosszú időn át tartaná izgalomban a közvéleményt. A vegyes bírósági alakzat pedig semmi előnyt nem nyujtana, ellenben fölösleges módon komplikálná a bíróság megalakulását, tagjainak delegálását stb.. egy sor új rendelkezést tenne szükségessé, s fegyelmi és felügyeleti szempontból is nehézkességet és lanyhaságot vonna maga után.

IV. Általános észrevételeim során fel kell hívnom az irányadó körök figyelmét még két kérdéskomplexumra, amelyek a T.-ban érintve nincsenek, s amelyek kielégítő szabályozása nélkül a matéria feldolgozása csak fölötté hézagos maradhat. Ezek egyike: a hozandó törvény *területi hatályának* kérdése, másika pedig a kartelügyekben hozott *választott-bírószági* határozat hatályosságának kérdése.

⁴ Az 1925.VIII. t.-c. 18. §-ában foglalt ilyenmő kísérlet a gyakorlatba nem ment át s impraktikusnak bizonyult.

ad 1. Fennálló jogunk nyitva hagyja azt a kérdést, vajon a szerződés anyagi érvényességének elbírálása szempontjából a szerződés kötése helyének, teljesítése helyének vagy az ügyletkötő felek állampolgárságának anyagi joga irányadó-e, s csak abban van tűrhető bizonyosság, hogy a szerződés alaki kellékei szempontjából a *lex loci contractus* irányadó. Minthogy a T. 1. §-a nyilván alakszerűségi kellékeket állít fel, külön rendelkezés hiányában a T. alkalmazását ki lehet zárni azzal, ha a szerződést (tényleg vagy látszólag) külföldön kötik meg, s a kétségek és vitakérdések özöne zúdul külön szabályozás hiányában a bíróságra az anyagi érvényesség kérdésében is akkor, ha — ami igen gyakori — magyar vállalatok nemzetközi kartelekhez csatlakoznak, vagy külföldi vállalatokkal kötnek megállapodást. Iyenkor az állampolgársági kritérium esütörtököt mond, a *lex loci contractus*ra való hivatkozhatás kikapcsolása végett önként kínálkozik a szerződésnek külföldön való megkötése, a teljesítés helye jogának alkalmazását pedig azzal az érveléssel lehet kizárni, hogy a kartelszerződés teljesítése egy negatívumban áll, abban, hogy a megállapodás szerinti árnál olcsóbban *nem* adnak el stb., amely teljesítés helyét nem lehet meghatározni, mert a nem-tevésnek nincs sehol sem „helye“.

Ily joghelyzetben elengedhetetlennek látom oly rendelkezés felvételét, hogy a T. alkalmazást nyer tekintet nélkül a szerződő felek állampolgárságára, a szerződés megkötésének és teljesítésének helyére, *amint a kartelet a szerződés intenciója szerint Magyarország területére is kihat*, vagyis a szabad versenyt Magyarország területén korlátozza. A területi elv alkalmazása ebben a mértékben egyfelől teljesen indokolt, mert hiszen a versenyszabadságnak Magyarország területén való biztosítása a törvényhozói cél, másfelől elegendő is, mert ha magyar állampolgárok akár Magyarország területén is oly szerződést kötnek, amely e területen a versenyszabadságot nem, vagy a T. 5. §-ában foglalt határoknál kisebb mértékben korlátozza, nem látok indokot az állami beavatkozásra és a szerződési szabadság korlátozására.

Jól tudom, hogy a rendelkezésnek bizonyos esetekben nem lehet érvényt szerezni, jelesül akkor, ha az ítélet végrehajtásának oly külföldi államban kellene történnie, amellyel nem vagyunk erőszokban viszonyosságban, s ilyen ma — sajnos — az államok túlnyomó többsége. Ezt az inkonvenienciát azonban könnyű elkerülni azzal, ha az ítélet rendelkező része oly záradékot tartalmaz, aminő a Házassági Törvény 116. §-ában is megszabott korlátokra utal.

ad 2. Választottbíróság kikötése útján a karteletnek módjában van magát a rendes bírászkodás alól kivonni (így már *Baumgarten—Meszlény* id. m. 379. l.). Ez a joghelyzet a Pp. életbeléptével sem változott, mert a felek a per tárgyáról

szabadon rendelkezhetnek és így választottbíró-sági szerződés érvényesen köthető (Pp. 767. §.). Ha a választottbírák jogászok, akkor ugyan rendszerint érvényesülnek az általános magánjogi szabályok és a bíróság belemegy a turpis causa kérdésébe. Ha azonban a választottbíró-ság az érdekeltség köréből kerül ki, a kartelszerződést rendszerint *noli me tangere*-ként kezelik, annak megszegése esetében a szankciókat minden további skrupulus nélkül alkalmazzák és a rendes bíróság kénytelen, az ítéletet végrehajtani. A választottbíró-sági ítélet érvénytelenítésére adott kereseti jog (Pp. 784. §.) szintén nem remedium, mert csak e §. 7. pontjára lehetne támaszkodni, azonban pl. a kartelszegés esetére kikötött kötbér fizetése, letett biztosíték elvesztése stb. nem oly cselekmények, amelyeket a törvény meg nem engedne, a kartel jogszerűségének elbírálásába pedig a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróság (Pp. 787. §.) fennálló szabályaink értelmében nem bocsátkozhatik. Kétségtelen, hogy ha ez a jogállapot meg nem változik, a legrövidebb idő alatt kialakul a kartellszerződés típusaként a választottbíró-ság kikötése az érdekeltség köréből vett választottbírák megnevezésével s ezzel a kartellszerződésnek a T. hatálya alól való kivonása. Ez áll annak ellenére, hogy a T. 12. §-a rendbüntetéssel sújtja a be nem mutatott kartellszerződés teljesítését, mert ily szerződés létéről kívülállók esetleg éveket nem szereznek tudomást, a választottbíró-ság ítéletét könnyű indokolásában is úgy fogalmazni, hogy abból kartel fennálltára következtetés ne legyen vonható, s amúgyis visszás lenne valakit rendbüntetéssel sújtani oly cselekményért, amelyre őt végrehajtható ítélet kötelezi és amely tőle a kir. bíróság által elrendelendő végrehajtással ki is kényszeríthető.

Itt tehát valaminek történnie kell, ha az egész akció komolyságát veszélyeztetni nem akarjuk. Hogy mi legyen az: nem könnyű megmondani. Egyesek — nálunk pl. dr. Nadas László: A kartelek és trust-ök kérdése, Bpest 1906., 306. l. — egyszerűen kizárandónak vélik kartelügyekben a választottbíró-sági szerződés érvényét. Szerintem ily rendelkezés sok is, kevés is lenne. Sok lenne, mert az írásba foglalt és bemutatott kartellszerződésben minden veszély nélkül ki lehet kötni a választottbíró-ságot, amely kikötésnek amúgyis kelléke az írás (Pp. 767. §.). Kevés lenne, mert a felek biztosítéknak bizalmi személy kezéhez letétele, bankdiszpozíció stb. útján módjukban áll a választottbíró-sági ítélet teljesítését bírói végrehajtás nélkül is biztosítani s ily módon a jogilag ugyan érvénytelen választottbíró-sági kikötésnek érvényt szerezni. De meg széles körökben antipátiát is keltene az ily drákói rendelkezés, amelyet sokan a kartelekhez intézett nyílt hadüzenetként fognának fel.

Több út kínálkozik. Az egyik az, hogy a végrehajtás el-

rendelésére illetékes bíróság, ha a választottbírói ítéletből valószínűnek látja, hogy annak alapjául kartelmegállapodás szolgál, a felek meghallgatása és bizonyítás útján tisztázza e kérdést és ha az eredmény pozitív, a végrehajtás elrendelését a szerződés bemutatásától, a T. 1. §-ában meghatározott alakiságok betartásának igazolásától és annak megállapításától tegye függővé, hogy a kartel nem ütközik a T. 5. §-ába. Egy másik út az lenne, hogy a fentemlített valószínűség fennforgása esetében a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróság hivatalból értesítse a kartelügyészt, aki az eset körülményei szerint köteles megtenni a lépéseket a kartelbírósgnál, s a végrehajtás csak ennek jogerős döntése után lenne elrendelhető. Mindkét megoldás mellett gondoskodni lehetne arról, hogy biztosítási végrehajtásnak helye lehessen s így a marasztalt fél ne használhassa fel a helyzetet arra, hogy a választottbírósgági ítélet végrehajtását más végrehajthatók részéről való megelőzés vagy vagyonelrejtés útján megghiúsihassa.

Hogy e két út közül melyik a helyesebb, az külön kérdés s részben attól is függ, milyen konstrukciót választ a T. a rendes bíróság és a kartelbírósg hatáskörének elhatárolása kérdésében (T. 8. §.), amely kérdés feltétlenül tisztázásra szorul, de amelyre ezúttal nem térhetek ki.

Igaz, hogy mindkét javasolt megoldás mellett is megmaradna az a lehetőség, hogy a választottbírósg ítéletének végrehajtását a felek a kir. bíróság igénybevétele nélkül is biztosítani tudják (l. fent). De ha az alakilag és tartalmilag jogszerű kartelmegállapodásban nehézség nélkül köthető ki a választottbírósg, és ha az ily ítélet simán végre is hajtható, akkor már a végrehajtás más úton való biztosítása is oly gyanus magatartássá minősülne, amely joggal állana a rendbüntetés fenyegető súlya alatt s találkozónék mindenfelé a legnagyobb bizalmatlansággal. Továbbá ki is lehetne mondani, hogy a rendbüntetés kiszabását nem gátolja az, hogy választottbírósgági ítélet hozatott, amely teljesítésre kötelez, vagy nemteljesítés miatt szankciókat alkalmaz, ha csak a rendes bíróság a végrehajtást el nem rendelte, vagy a kartelbírósg a kartelt jogszerűnek nem minősítette.

Egy további megoldási lehetőség az a szabály lenne, hogy kartelügyre vonatkozó választottbírósgági kikötést már a T. 1. §-a kartelszerződésnek minősítene és ezzel e kikötésre is kiterjesztené az 1. §-ban foglalt alaki és az 5. §-ban foglalt anyagi érvényességi kellékeket. Ez persze szükségessé tenné a „kartelügy“ fogalmának meghatározását, ami azonban jól megférne a Pp. 767. §-ával, amely szintén „vítas ügy“-ről beszél. Az az előnye is meglenne e megoldásnak, hogy a közjogi ellenőrzés körébe bevonna oly megállapodásokat, amelyek önmagukban ugyan nem kartelszerződések, de ilyen

kauzális nexusban állanak, mint annak előkészítői vagy keresztülvivői, folyományai. Így pl. elképzelhető, hogy maga a vevőkört terület szerint elvben megosztó kartellszerződés nem tartalmaz választottbírói kikötést, de tartalmaz ilyet az a megállapodás, amely a rayonokat kijelöli, kimondván, hogy valamely vevő hovatarozóságának kérdésében ilyen és ilyen választottbíróóság dönt. Fent már más vonatkozásban rámutattam arra, hogy a kartellszerződésből folyó, kartelltagok és harmadik személyek közt kötött szerződéseket is kartellé kell minősíteni (v. ö. id. német Reichsnotverordnung ex 1930., V. fej. 1. §. 3. bek.). A most tárgyalt megoldás mellett ezt a konstrukciót kellene a kartelügyben kikötött választottbíróiságra is alkalmazni. Ily rendelkezés egyúttal azt eredményezné, hogy ezen az úton sokszor nyilvánosságra kerülne oly kartel, amelyet eladdig sikerült eltitkolni, ami lényegesen növelné a közjogi ellenőrzés hatályosságát.

Bármelyik megoldás valósulna azonban meg, még mindig nem lenne biztosítva az, hogy a választottbíróóság ítéletében tartsa magát a T. rendelkezéseivel és vizsgálja a megállapodás anyagi jogszerűségét. Ezt csak oly rendelkezés garantálná, amely a magánfélnek és a kartelügyésznek a Pp. 784. §-a értelmében érvénytelenítési kereset indítására ad jogot, azon az alapon, hogy a választottbíróóság nem vette figyelembe a kartelnek a T. 5. §-a értelmében érvénytelen voltát. A fentérintett első két megoldás esetében a kartelügyész a végrehajtás során már amúgyis tudomást szerez a választottbíróisági ítéletről. A fenti harmadik megoldás esetében gondoskodni kellene arról, hogy a kartelügyész a bemutatott kartelmegállapodásokba betekinthessen. Ez leghelyesebben a T. 3. §-a keretében történhetné. A be nem mutatott kartellszerződéssel kapcsolatos választottbírói kikötés persze ez esetben ki maradna vonva a kartelügyész ellenőrzése alól, mindaddig, amíg nem akad egy renitens kartelltag, aki az érvénytelenítési keresetet maga indítja meg, vagy bírói végrehajtásra juttatja a dolgot, amikor is a bíróság értesítheti a kartelügyészt. A T. 7. §. 2. bekezdését ide is ki kellene terjeszteni.